

ЗВ'ЯЗОК НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ СИСТЕМ З ПІДПРИЄМСТВАМИ, ЩО ПЕРЕРОБЛЯЮТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКУ ПРОДУКЦІЮ

В статті конкретизовано зв'язок показників підприємств, що є переробниками сільськогосподарської продукції, з результатами діяльності вітчизняних науково-технічних систем: наукових організацій і сфери інжинірингу. Виявлено високий рівень кореляції між відповідними показниками і результатами, а також різний характер впливу інвестиційної діяльності досліджуваних підприємств на результати роботи окремих видів науково-технічних систем.

Ключові слова: підприємства-переробники сільськогосподарської продукції, підприємницький сектор економіки, науково-технічна система, інвестиційна та науково-технічна діяльність.

I.V. MORGACHOV

Severodonetsk branch of the Institute of postgraduate education and distance learning
East-Ukraine national University named after Volodymyr Dahl

COMMUNICATION SCIENTIFIC-TECHNICAL SYSTEMS WITH ENTERPRISES PROCESSING AGRICULTURAL PRODUCTS

Link specified indicators of the enterprises which are engaged in processing of agricultural products, with the results of the activity of the national scientific-technical systems in the article. From the list of subjects related to scientific-technical systems, includes the following: scientific organizations, and organizations in the sphere of engineering. High level revealed a correlation between the studied enterprises and the results of scientific-technical systems, as well as the different nature of the influence of the properties of investment activity of enterprises on results of work of separate types of scientific-technical systems.

The close and complex financial and economic relationship exists between these two groups of economic entities, therefore, the problems of development of scientific-technical systems should be considered systematically, that is, taking into account linkages with the activities of the surveyed enterprises.

The property is defined inertia crisis condition (delay) of investment activity of enterprises - processors of agricultural products, which determines the corresponding inertia (delay) of volumes of realization of work organizations in the sphere of engineering, however, almost no influence on the scientific and scientific-technical activity of the scientific organizations.

Вступ

Вітчизняні науково-технічні системи мають економічні зв'язки з підприємствами, що є переробниками сільськогосподарської продукції. При чому ці зв'язки можуть бути як прямими, так і опосередкованими. Прикладом прямого економічного зв'язку є виконання організацією сфери інжинірингу проектної роботи для відповідного підприємства. Опосередкований вплив проявляється шляхом створення попиту на наукові та науково-технічні роботи науково-технічних систем завдяки діяльності підприємств, що є переробниками сільськогосподарської продукції. Наприклад, податки, що сплачують останні, йдуть на фінансування державних замовлень щодо виконання фундаментальних досліджень.

В таких умовах важливо визначити показники, що характеризують зв'язок вітчизняних науково-технічних систем з економічною діяльністю промислових підприємств-переробників сільськогосподарської продукції, а також рівень взаємозв'язку між цими показниками якісно і кількісно. Дослідження взаємного зв'язку суб'єктів господарювання різних груп, особливо науково-технічних систем та відповідних підприємств, завжди були актуальними з точки зору удосконалення державного регулювання економіки.

Аналіз останніх досліджень за напрямом [1–8] дозволяє виявити глибокі напрацювання питань управління промисловими підприємствами і науковими організаціями. Відповідні наукові роботи можна умовно поділити на дві групи: перша пов'язана з дослідженням розвитку промислових підприємств підприємницького сектора, а друга – науково-технічної діяльності, проблем науково-технічних систем. Перша група досліджень в основному торкається мікро рівня, друга – макrorівня. В роботах дослідників цих груп суб'єкти господарювання різних груп розглядаються окремо, в той час як часто ігнорується зв'язок між цими суб'єктами. Рідкими є наукові праці, в яких здійснено поглиблений якісний і кількісний аналіз взаємного зв'язку вітчизняних науково-технічних систем з промисловими підприємствами-переробниками сільськогосподарської продукції. До того ж, в економіці постійно відбуваються зміни (політичні та економічні кризи), які дозволяють по-іншому розглядати взаємний зв'язок суб'єктів різних груп та краще визначати природу цих зв'язків. На жаль, наукові роботи, в яких оцінюється характер взаємозв'язку суб'єктів господарювання різних груп в різних умовах, є дуже малочисельними.

Метою досліджень є визначення взаємозв'язку результатів діяльності вітчизняних науково-технічних систем та економічних показників підприємств, що є переробниками сільськогосподарської продукції.

Результати

Для кількісної оцінки причинно-наслідкового зв'язку промислових підприємств-переробників сільськогосподарської продукції з вітчизняними науково-технічними системами необхідним є визначення переліку кількісних показників, що на макrorівні характеризують рівень фінансово-економічного стану

суб'єктів господарювання. В джерелах статистичної інформації, як, наприклад у [9], містяться дані щодо наступних показників діяльності вітчизняних промислових підприємств: 1) кількість найманих працівників; 2) середньомісячна номінальна заробітна плата найманих працівників; 3) обсяг реалізації продукції (робіт, послуг) у фактичних цінах; 4) валові капітальні інвестиції; 5) фінансовий результат (сальдо) від звичайної діяльності до оподаткування б) операційні витрати; 7) рентабельність операційної діяльності. Не за кожним з цих показників доцільним є визначення кількісних показників, що визначають рівень відповідного зв'язку.

Нажаль, в статистичних збірниках, як, наприклад [9], підприємства, що є переробниками сільськогосподарської продукції, об'єднанні в одну позицію з промисловими підприємства і не виділені окремо. Наше дослідження ґрунтується на припущенні, що основні закономірності розвитку і причинно-наслідкові зв'язки промислових підприємств та тих з них, що є переробниками сільськогосподарської продукції, в частині відношень з вітчизняними науково-технічними системами не сильно відрізняються, що робить можливим використання статистичних даних промислових підприємств. До того ж, дослідження зв'язку відповідних підприємств з науково-технічними системами здійснено на прикладі організацій: наукових і сфери інжинірингу, які віднесено до переліку науково-технічних систем.

Значення коефіцієнтів кореляції, що визначають силу зв'язку результатів діяльності вітчизняних науково-технічних систем з показниками, що характеризують економічну активність підприємств-переробників сільськогосподарської продукції, наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Визначення сили зв'язку результатів діяльності вітчизняних науково-технічних систем з показниками, що характеризують економічну діяльність досліджуваних підприємств

Показник	Значення коефіцієнта кореляції за показниками діяльності досліджуваних підприємств				
	1	2	3	4	5
1. Обсяг виконаних наукових і науково-технічних робіт науковими організаціями у фактичних цінах	0,99	0,94	0,19	- 0,60	0,97
2. Обсяг фінансування наукових і науково-технічних робіт наукових організацій у фактичних цінах	0,99	0,96	0,22	- 0,59	0,97
3. Кількість виконаних наукових і науково-технічних робіт науковими організаціями	0,05	0,24	0,66	0,44	- 0,42
4. Кількість друкованих робіт	0,98	0,87	0,50	- 0,55	0,96
5. Обсяг виконання і реалізації робіт організаціями сфери інжинірингу у фактичних цінах	0,96	0,95	0,41	- 0,59	0,96

В таблиці прийнято позначення колонок: 1 – середньомісячна номінальна заробітна плата найманих працівників; 2 – обсяг реалізації продукції (робіт, послуг) у фактичних цінах; 3 – валові капітальні інвестиції; 4 – фінансовий результат (сальдо) від звичайної діяльності до оподаткування; 5 – операційні витрати.

Від'ємні значення коефіцієнтів кореляції не слід розглядати в якості зворотного зв'язку, а скоріш таке явище свідчить про його відсутність.

Згідно з даними табл. 1 можна констатувати наявність високого рівня зв'язку результатів діяльності вітчизняних науково-технічних систем з деякими показниками, що характеризують економічну активність досліджуваних підприємств. Ці показники об'єднує те, що вони є вартісними: середньомісячна номінальна заробітна плата найманих працівників; обсяг реалізації продукції (робіт, послуг) досліджуваних підприємств у фактичних цінах; їх операційні витрати.

Розглянемо більш детально деякі з економічних показників досліджуваних підприємств. Обсяг реалізації продукції (робіт, послуг) досліджуваних підприємств є основним джерелом фінансування сплати податків до державного і місцевих бюджетів, робіт організацій сфери інжинірингу, недержавних замовлень виконання наукових робіт. Тобто обсяг реалізації продукції (робіт, послуг) суб'єктів господарювання, що відносяться до підприємницького сектора економіки і прямо, і опосередковано впливає на результати діяльності вітчизняних науково-технічних систем.

Динаміка обсягу реалізації продукції (робіт, послуг) суб'єктами господарювання промисловості у фактичних цінах за даними [9] наведена на рис. 1.

За даними рис. 1, в цілому простежується позитивна динаміка досліджуваного показника за виключенням 2009 року, що також є характерним і відносно багатьох вартісних показників діяльності вітчизняних науково-технічних систем. Згідно з рис. 1, значення показника у 2010 році у фактичних цінах вже перевищує його розмір 2008 року. Незважаючи на збільшення обсягу реалізації продукції (робіт, послуг) промислових підприємств у 2010 році, динаміка їх валових капітальних інвестицій носила дещо інший характер (рис. 2).

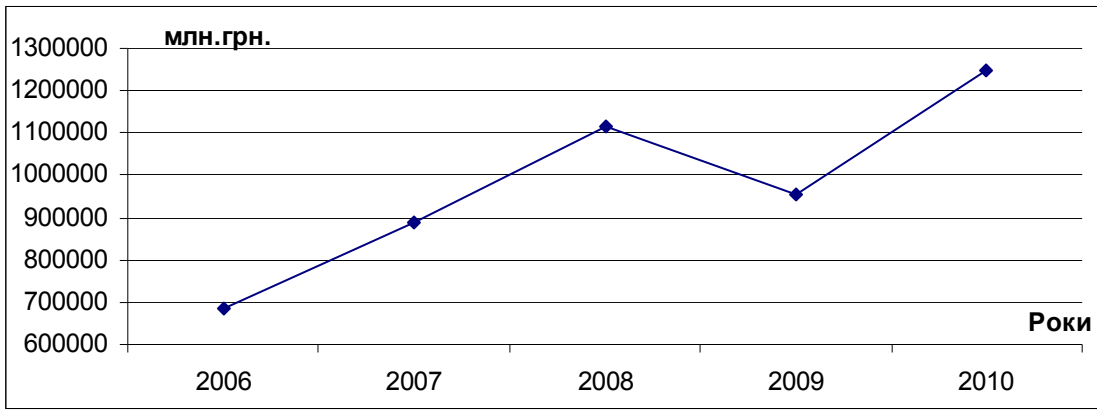

Рис. 1. Динаміка обсягу реалізації продукції (робіт, послуг) промисловими підприємствами у фактичних цінах

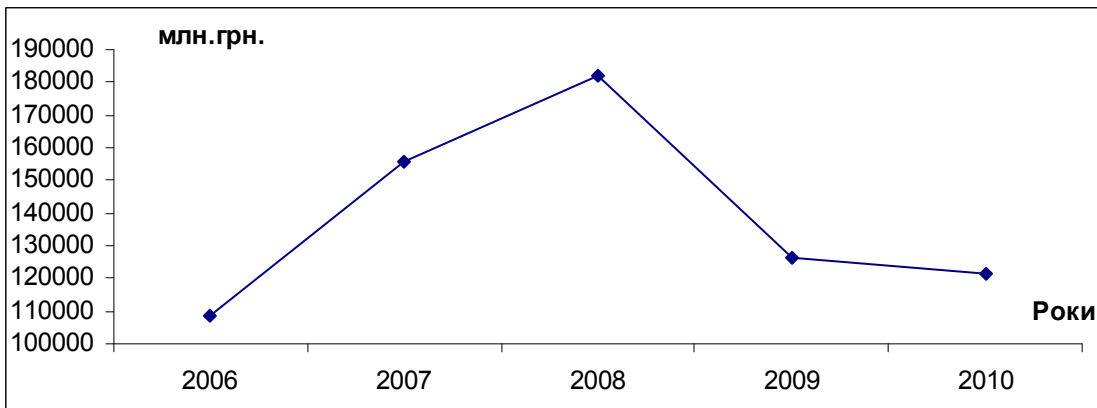

Рис. 2. Динаміка валових капітальних інвестицій промислових підприємств України

За даними рис. 2 для валових капітальних інвестицій промислових підприємств 2010 рік ще можна розглядати в якості кризового. Причиною інертності кризового стану (запізнення) щодо досліджуваного показника є отримані збитки промислових підприємств в 2009 році та необхідність їх компенсації у 2010 році (рис. 3).

Необхідність компенсації збитків за поточною діяльністю в роках, що є наступними за періодами отримання цих збитків, зумовлює інертність (запізнення) кризового стану інвестиційної діяльності промислових підприємств. В свою чергу, такий характер їх обсягів інвестицій зумовлює відповідну динаміку обсягів реалізації робіт організації сфери інжинірингу, оскільки їх проектні роботи передують безпосередній реалізації інвестиційних проектів.

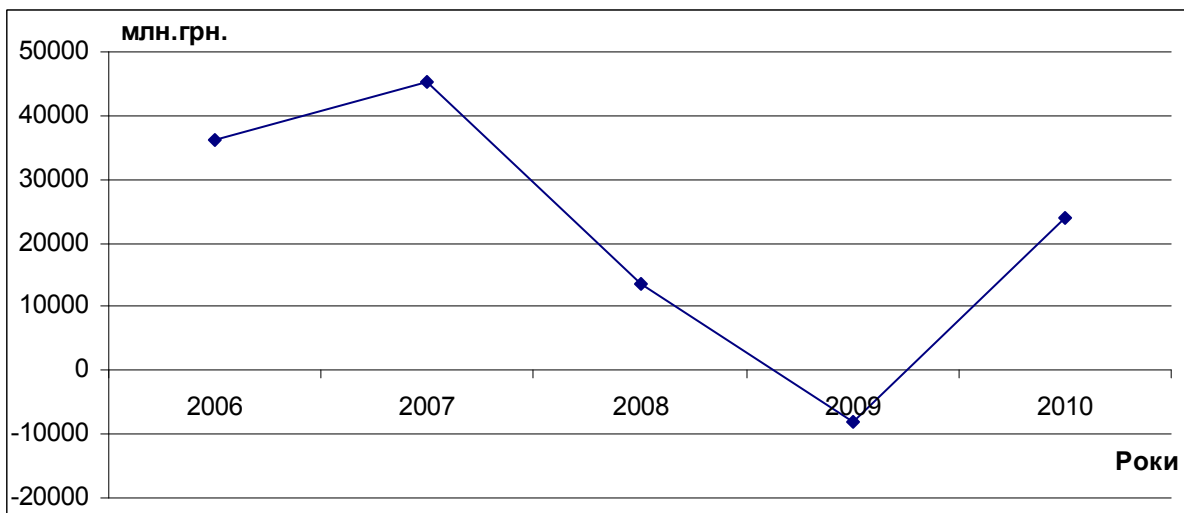

Рис. 3. Фінансовий результат підприємств промисловості до оподаткування

При цьому інертність (запізнення) кризового стану інвестиційної діяльності промислових підприємств майже не позначається на обсязі виконання наукових і науково-технічних робіт наукових організацій (рис. 4).

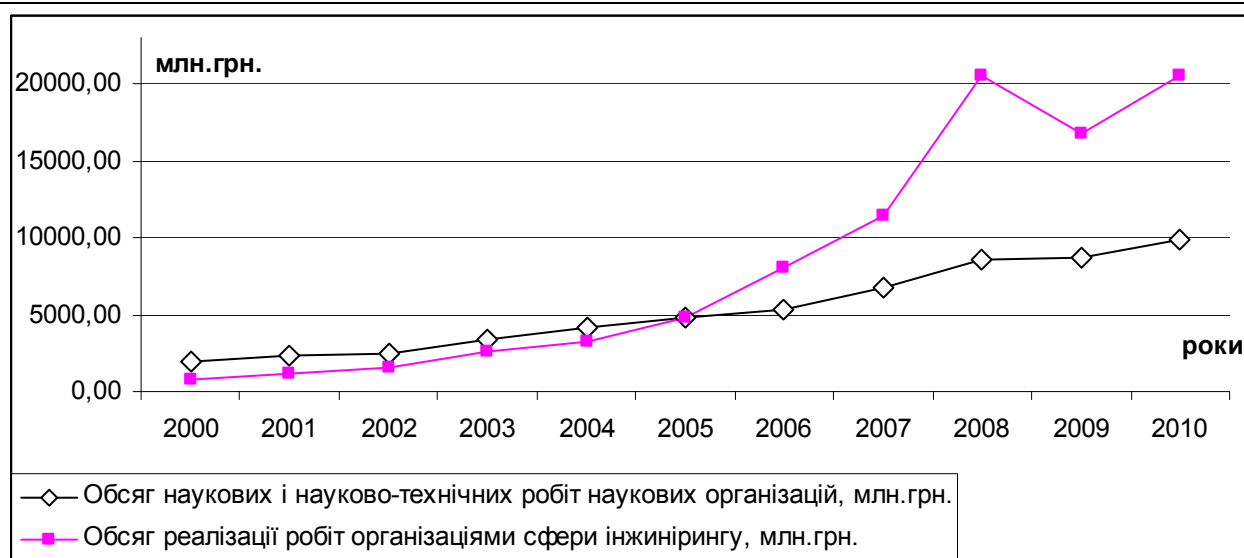

Рис. 4. Динаміка обсягів виконання робіт у фактичних цінах організаціями: науковими і сфери інжинірингу

Впровадженню інвестиційних проектів часто передує здійснення робіт організаціями сфери інжинірингу, проведення наукових робіт науковими організаціями. Тому взаємозв'язок розміру капітальних інвестицій суб'єктів господарювання з результатами діяльності вітчизняних науково-технічних систем може бути як прямим, так і опосередкованим.

Саме в період дії економічної кризи 2009 року стало можливим виявити різний характер зв'язку результатів діяльності науково-технічних систем (організацій: наукових та сфери інжинірингу) з економічними показниками підприємств-переробників сільськогосподарської продукції.

Висновки. Кількісний аналіз динаміки основних результатів діяльності вітчизняних науково-технічних систем і економічних показників підприємств, що є переробниками сільськогосподарської продукції, дозволив виявити між ними кореляцію. Між цими двома групами суб'єктів господарювання існує тісний і складний фінансово-економічний зв'язок, тому проблеми розвитку науково-технічних систем мають розглядатися системно, тобто з урахуванням взаємозв'язку з діяльністю досліджуваних підприємств.

Визначено властивість інертності кризового стану (запізнення) інвестиційної діяльності підприємств-переробників сільськогосподарської продукції, яка зумовлює відповідну інертність (запізнення) обсягів реалізації робіт організаціями сфери інжинірингу, однак майже не впливає на наукову і науково-технічну діяльність наукових організацій. Інвестиційна активність досліджуваних підприємств в короткостроковому періоді часу більш суттєво пов'язана з діяльністю організацій сфери інжинірингу, ніж науковими і науково-технічними роботами наукових організацій. Перспективою подальших досліджень за напрямком є визначення регіональних особливостей взаємозв'язку досліджуваних груп суб'єктів господарювання.

Література

1. Амитан В.Н. Некоторые вопросы развития технопарковых структур в Украине / В.Н. Амитан, В.И.Дубницкий // Вісник академії економічних наук України. – 2004. – № 1 (5). – С. 125–127.
2. Бельтюков С.А. Основні проблеми інвестування промислових підприємств / С.А. Бельтюков, Л.А. Некрасова, А.А. Дискіна // Прометей. – 2010. – № 3 (32). – С. 84–95.
3. Великий Ю.В. Зарубежный опыт развития технопарков / Ю.В. Великий // Прометей. – 2011. – № 1 (34). – С. 69–73.
4. Крючко Л.С. Особливості формування інноваційної інфраструктури у сільському господарстві / Л.С. Крючко // Прометей. – 2013. – № 1 (40). – С. 100–103.
5. Наєнко Г.В. Розвиток економічного механізму агропромислового виробництва / Г.В. Наєнко, І.М. Дмитрієвська // Економіка Менеджмент Підприємництво. – 2005. – № 13. – С. 45–49.
6. Нусінова О.В. Оцінка вартості бізнесу промислових підприємств за методом експертної вартості / О.В. Нусінова // Бізнес – Інформ. – 2011. – № 3. – С. 71–74.
7. Отенко В.І. Особливості формування конкурентної позиції промислового підприємства / В.І. Отенко // Бізнес Інформ. – 2012. – № 2. – С. 144–146.
8. Швець Ю.Ю. Инновационное развитие как фактор повышения конкурентоспособности региона / Ю.Ю. Швець // Бізнес – Інформ. – 2011. – № 3. – С. 61–63.
9. Діяльність суб'єктів господарювання [статистичний збірник Державного комітету статистики України]. – К. : Державна служба статистики України. Вид-во: ТОВ «Август Трейд». – 2011. – 454 с.

References

1. Amitan V.N., Dubnitskiy V.I. Nekotore voprosi razvitiya tehnoparkovih struktur v Ukraini, *Visnsk akademii ekonomichnih nauk Ukraini*, 2004, № 1(5). p.125-127.
2. Beltukov E.A., Nekrasova L.A., Diskina A.A., Osnovni problemi investuvanya promislovih pidpriemstv, *Prometey*, 2010, № 3 (32), p. 84 – 95.
3. Velikiy U.V. Zarubeghniy opit razvitiya tehnoparkov, *Prometey*, 2011, № 1(34), p. 69 – 73.
4. Kruchko L.S. Osoblivosti formuvanya innovatsiynoy infrastrukturi u silskomu gospodarstvi, *Prometey*, 2013, № 1(40), p. 100-103.
5. Naenko G.V., Dmitrievska I.M. Rozvitok ekonomichnogo mehanizmu agropromislovogo virobnitstva, *Economica Menegment Pidpriemnitstvo*, 2005, №13, p.45-49.
6. Nusinova O.V. Otcinka vartosti biznesu promislovih pidpriemstv za metotom ekspertnoi vartosti, *Busines inform*, 2011, №3, p.71-74.
7. Otenko V.I. Osoblivosti formuvanya konkurentnoyi poziciji promislovogo pidpriemstva, *Busines inform*, 2012, №2, p.144-146.
8. Shvetc U.U. Innovatsionnoe razvitie kak factor povisheniya konkurentosposobnosti regiona, *Busines inform*, 2011, №3, p.61-63.
9. Diyalnist subektiv gospodaruvanya, *statistichniy zbirnik Dergavnogo komitetu statistiki Ukraini*, Kiiv, Vid-vo: TOV “Avgust Trade”, 2011, 454p.

Рецензія/Peer review : 24.7.2013 р.

Надрукована/Printed :13.8.2013 р.

Рецензент: д.е.н., проф. зав.каф. економіки підприємства і управління трудовими ресурсами Луганського національного аграрного університету Міністерства аграрної політики України В.М. Гончаров